Suomen tuomariliitto

Tuomariliiton lausunto

| 6.5.2026

Eduskunnan lakivaliokunta
Viite: VNS 3/2026 vp / Lausuntopyyntö
torstai 7.5.2026 klo 10.00

Tuomariliiton lausunto: Julkisen talouden suunnitelma 2027–2030

Oikeusvaltiosta ei voida säästää

Toimiva oikeuslaitos ja vahva oikeusvaltio on olennainen osa sisäistä turvallisuutta. Ne ovat myös välttämätön perusta toimivalle yhteiskunnalle, Suomen kilpailukyvylle ja erityisesti talouden kasvulle. Oikeudenhoidossa ei voida toteuttaa suunnitelman mukaisia säästöjä oikeusturvaa vakavasti vaarantamatta.

Oikeusturvan antaminen edellyttää, että tuomioistuimilla on tehtävänsä hoitamiseen riittävät määrärahat sekä asianmukaiset henkilöstö- ja muut resurssit ja toimitilat. Suomessa oikeuslaitoksen rahoittamiseen käytettävä osuus bruttokansantuotteesta on alle Euroopan neuvoston jäsenmaiden mediaanin, eikä sitä ole syytä pienentää. Tuomioistuinvirasto on tuonut esille, että tuomioistumien ruuhkautuminen on ollut pitkäkestoista, eikä ruuhkia ole saatu lisämäärärahasta huolimatta purettua. Oikeudenhoidon selonteossa tavoitteeksi asetettuihin käsittelyaikoihin ei todennäköisesti päästä vuonna 2026. Tuomariliitto yhtyy tähän käsitykseen.

Tuomioistuimiin kohdistuvat säästöt vaikuttavat lainsäädäntöuudistusten toimeenpanoon ja siten uudistusten tavoitteiden tosiasialliseen toteutumiseen. Lainsäädäntöuudistusten voimaansaattaminen ilman lisääntynyttä työmäärää vastaavaa resurssia on jo nyt kasvattanut tuomioistuinten ruuhkia ja vaikuttanut siihen, ettei jo syntyneitä ruuhkia ole saatu purettua. Suunniteltuja määrärahaleikkauksia ei tuomioistuinten tilanne huomioon ottaen voida toteuttaa vaarantamatta oikeusturvaa vakavasti.

Valtion maksamat oikeudenkäynnin viivästymiskorvaukset ovat viimeisen viiden vuoden aikana lähes kolminkertaistuneet. Maksettujen korvausten määrää voidaan merkittävästi alentaa käsittelyaikojen lyhentämisellä.

Määrärahaleikkaukset johtaisivat käsittelyaikojen pidentymisen myötä siihen, että valtion maksettavaksi tulevien viivästyshyvitysten määrä kasvaisi entisestään

Vireillä olevien asioiden määrät ovat kasvaneet lähes kaikissa tuomioistuimissa Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrä on käräjäoikeuksissa viidessä vuodessa lähes tuplaantunut. Erityisen heikko tilanne on riita-asioiden osalta. Mikäli tämä trendi jatkuu, tarkoittaa se asioiden käsittelyn viivästymistä entisestään. Lisäksi rikosasioiden jutturuuhkan purkamisen esitutkinnassa ja syyteharkinnassa arvioidaan kasvattavan asiamääriä noin 12 prosenttia, mikä yksin vaatisi tuomioistuimiin 77 henkilötyövuoden lisäresurssia (6,1 miljoonaa euroa).

Tuomioistuinviraston mukaan valtaosa tuomioistuinlaitoksen menoista muodostuu henkilöstömenoista. Tuomioistuinten henkilöstöpainotteisen kulurakenteen vuoksi on selvää, että lisäsäästöt on pakko kohdistaa merkittäviltä osin henkilökuntaan. Nyt esitettyjen säästöjen synnyttämä henkilöstön vähennystarve on Tuomioistuinviraston arvion mukaan vuoden 2030 loppuun mennessä 11 prosenttia henkilötyövuosimäärästä. On selvää, että vähemmällä väellä tuomioistuimille asetettuja tehostamis- ja käsittelyaikatavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa. Tuomioistunvirasto arvioi, että resurssien vähentäminen lisää tuomioistuinten ruuhkaisuutta vähintään vähennyksiä vastaavassa suhteessa. Tuomariliiton käsityksen mukaan tämä arvio ei sisällä tuomioistuinten lisääntyvän asiamäärän aiheuttamaa ruuhkautumista.

Tällä hallituskaudella on tehty ja edelleen on vireillä lukuisia toimia oikeudenhoidon sujuvoittamiseksi. Tuomariliiton arvion mukaan tuomioistuinten muissa lainsäädäntöhankkeissa kasvavat ja kasvaneet tehtävät, joiden toteuttamiseksi ei ole saatu määrärahoja, kumoavat tulossa olevien sujuvoittamishankkeiden vaikutuksen jo tällä hetkellä. Jos sujuvoittamishankkeilla säästyvät resurssit vähennetään tuomioistuimilta, tulevat muut hallituskaudella toteutetut lakiuudistukset vielä kasvattamaan ruuhkaantuneiden tuomioistuinten työmäärää suhteessa resursseihin.

Esimerkiksi maahanmuuttopaktiin sisältyvien käsittelyaikavaatimusten täyttäminen edellyttää hallinto-oikeuksilta resurssien kohdentamista siten, että lakiin kirjatuissa käsittelyajoissa pysytään. Hallinto-oikeuksien nykyisten käsittelyaikojen säilyttäminen muissa asioissa vaatisi tämä huomioon ottaen 33,5

henkilötyövuotta eli noin 2,95 miljoonaa euroa lisäresurssia. Ilman riittävää lisäresursointia toteutettu uudistus johtaa väistämättä myös hallinto-oikeuksissa valtion varoista maksettavien oikeudenkäynnin viivästymiskorvausten kasvuun.

Hallinto-oikeuksien käsittelyaikojen pidentymisellä on suora haitallinen vaikutus talouden elpymiseen muiden asioiden kuten lupavalitusten ja kunnallisvalitusten ratkaisujen viivästyessä.

Myös tuomioistuinten ICT-järjestelmissä on merkittäviä kehittämistarpeita. Valtiosektori on jatkuvasti jäljessä digitaalisesta kehityksestä, eikä digitalisaatio tule tehostamaan tuomioistuinten toimintaa vielä vuosikausiin. Jos digitalisaatiolla tavoitellaan hyötyjä, tuomioistuimissa ei ole mahdollista kohdistaa säästöjä tietojärjestelmiin tai lykätä niiden kehittämistä.

Tuomioistuimet ovat sidottuja pitkiin vuokrasopimuksiin tarkoitustaan varten muokattuihin toimitiloihin. Tilat on määritetty kasvaviin asiamääriin nähden ennemmin liian pieniksi kuin suuriksi. Myöskään tuomioistuinten toimitiloista ei ole mahdollista säästää.

Suurin käynnissä oleva uhka oikeusvaltiolle Suomessa onkin sen rapautuminen sisältä päin säästötoimien vuoksi.

Asiantuntijaksi kuulemiseen saapuu puheenjohtaja Tuuli Vänskä

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä	Johanna Helminen
puheenjohtaja	varapuheenjohtaja